

Handläggare
Linda Nordberg
Telefon: 08-508 21 150

Till
Älvsjö stadsdelsnämnd

Remiss om betänkande Låt fler forma framtiden!

Remiss från kommunstyrelsen (SOU 2016:5)

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Per Kjellander
Stadsdelsdirektör

Elisabet Tullgren
Avdelningschef

Sammanfattning

En remiss om betänkande Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5) från Kulturdepartementet har inkommit till stadsdelsnämnden via kommunstyrelsen för besvarande.

I utredningen 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande, har man tittat på hur engagemanget för demokratin kan öka och breddas och hur individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen kan stärkas.

En stor del av det som Demokratiberedningen belyser är uppmärksammat i rapporten Skillnadernas Stockholm som Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm har tagit fram. Stockholms stad satsar på ett långsiktigt demokratiarbete för att nå en jämlik och hållbar stad och som ligger väl i linje med Demokratiutredningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för HR och extern service som även gjort en bedömning ur jämställdhetsperspektiv. Förslag till beslut bedöms vara neutralt ur jämställdhetsperspektiv. Ärendet har behandlats i pensionärsrådet, rådet för funktionshinderfrågor och förvaltningsgruppen den 12 maj 2016.

Remissen i sammanfattning

Demokratiutredningens uppdrag har varit att utreda hur engagemanget inom den representativa demokratin kan öka och breddas och hur individens möjligheter till delaktighet mellan de allmänna valen kan stärkas. Uppdraget har berört två former av påverkan, möjligheten att utöva inflytande som förtroendevald och möjligheterna att som enskild individ eller tillsammans med andra påverka politiska beslutsfattare mellan valen. Utredningen belyser även frågor om representation och om de förtroendevalda avspeglar befolkningssammansättningen utifrån kön, bakgrund, ålder och funktionsförmåga. Utredningen behandlar också frågor kring den politiska representationen av samtliga grupper i samhället samt beskriver de samhällsförändringar som kan påverka individers demokratiska delaktighet och möjligheter till inflytande på sikt.

Utredningen konstaterar att demokratin i dag står stark. Däremot är inte det politiska inflytandet jämnt fördelat och klyftan mellan de som deltar och inte deltar har vidgats. De som är aktivt engagerade i civilsamhällsorganisationer och politiska partier är i huvudsak välutbildade och socioekonomiskt resursstarka personer. Valdeltagande har ökat under senare år men skillnaderna mellan resurssvaga och resursstarka grupper är stora.

Utredningen föreslår att en ny målsättning för demokratipolitiken ska vara ”en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande”. För att nå målsättningen har kommuner, landsting och regering ett särskilt ansvar att ge medborgarna goda förutsättningar att delta och framföra synpunkter i politiska beslutsprocesser.

Utredningen har tittat på de förtroendevaldas del i den demokratiska processen och gjort en analys av de förtroendevaldas representativitet utifrån kön, bakgrund (födelseland) och ålder och konstaterar att politiken inte är jämställd eller jämlik. Kvinnor, utrikesfödda och unga är underrepresenterade vilket gör att politiska församlingarna inte speglar det svenska samhället idag. Utredningen menar att förutsättningarna för ett jämlikt politiskt inflytande blir bättre när alla delar av befolkningen är representerade i de

beslutsfattande församlingarna och att detta påverkar även delaktigheten i samhället. Kvinnliga politiker är mer utsatta för hot, våld och trakasserier och lämnar sina uppdrag under och efter mandatperioden i högre utsträckning än män. Utrikes födda är underrepresenterade på alla nivåer i politiken. Unga under 29 år är den grupp som är mest underrepresenterad i kommun- och landstingfullmäktige i relation till andelen bland de röstberättigade medan äldre är kraftigt underrepresenterade i riksdagen.

För att förbättra förutsättningarna för de underrepresenterade grupperna att inneha ett politiskt uppdrag lämnar utredningen ett antal rekommendationer som gör det enklare att förena förtroendeuppdrag med arbets- och familjeliv. Bland annat föreslår man att förtroendevalda också ska kunna vara föräldralediga, att kommunfullmäktigeledamöter ska kunna sitta kvar mandatperioden ut trots att de flyttat till en annan kommun samt att kommunerna ska ha ansvaret för förtroendevaldas säkerhet.

För att stärka ungas inflytande och delaktighet föreslår utredningen att kommuner ska kunna genomföra en försöksverksamhet med en rösträtt från 16 år i kommunalvalen 2018 och 2022. En sänkt ålder kan öka incitament för unga att intressera sig för den lokala politiken och därmed motivera fler att vilja ta ett förtroendeuppdrag. Genom att rösträttsåldern infaller då en person fortfarande går i skolan ökar också samhällets möjligheter att påverka ett röstningsbeteende på längre sikt. Utredningen rekommenderar också att kunskap om den lokala demokratins funktionssätt och kunskap om kritisk granskning och källkritik ska ingå som en av insatserna i det nationella skolutvecklingsprogrammet.

Utredningen lyfter även fram att personer med funktionsnedsättningar är en grupp som är något mindre delaktig i demokratin idag. Bristande tillgänglighet av olika slag utgör ett hinder för att fullt ut delta i samhället. Därför föreslås att demokratisk delaktighet och inflytande ska bli ett av målen i den kommande nationella funktionshindersstrategin.

Medborgardialoger och samråd har enligt utredningen blivit vanligt förekommande i kommuner och landsting. Dialoger kan bidra till att beslut kan få en djupare förankring och att intressekonflikter undviks vid genomförandet av politiska beslut. Dialoger som inger förhoppningar men som inte kan uppfyllas kan däremot leda till att förtroendet för demokratin undermineras. Utredningen rekommenderar därför att användandet av medborgardialoger och andra samrådsprocesser ska formaliseras. Utredningen föreslår till

exempel att kommunfullmäktige ska anta riktlinjer eller principer om när och inför vilka beslut som medborgarna ska ges tillfälle att framföra synpunkter. Utredningen lyfter fram digitala verktyg som ett speciellt betydelsefullt sätt att föra samråd. Därutöver föreslås att kommunerna bör ha en plats på sin webbsida där all information som är relevant för medborgarnas demokratiska delaktighet finns samlad.

Utredningens översyn av medborgarförslag visar att denna form av inflytande gett begränsade demokratieffekter. Medborgarförslag har främst använts som en förslagslåda eller en synpunktshantering för vardagsnära frågor och de fåtal personer som lämnar förslag är inte representativa för befolkningssammansättningen i dess helhet. Behandlingen av medborgarförslagen tar också mycket tid och resurser i anspråk. I syfte att stärka dialogen mellan väljare och förtroendevalda och förenkla den administrativa hanteringen för kommuner och landsting föreslås att möjligheten att lämna medborgarförslag ersätts av möjligheten att väcka en folkmotion.

En folkmotion innebär att en enskild individ som är folkbokförd i kommunen får möjlighet att väcka ett förslag till kommunfullmäktige. Om förslaget får stöd av en procent av folkbokförda i kommunen ska det behandlas i fullmäktige på samma sätt som motioner från kommunfullmäktigeledamöter. Folkmotionen skulle ersätta medborgarförslaget i kommunallagen och vara tvingande för kommuner och landsting.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I *Vision 2040 - Ett Stockholm för alla* samt i rapporten *Skillnadernas Stockholm* lyfts vikten av delaktighet och inflytande på lokal nivå fram samt allas rätt till deltagande och en strävan om att minska de sociala skillnaderna. Detta ligger väl i linje med Demokratiutredningens rekommendationer om att förbättra enskildas förutsättningar att delta i den lokala demokratin samt rekommendationerna att arbeta för att öka möjligheterna för alla att bli delaktiga. För en fungerande lokal demokrati och ett medborgerligt engagemang vill nämnden därtill poängtera vikten av tillgång till möteslokaler till rimlig kostnad. För att främja det demokratiska och kulturella deltagandet krävs det att det finns förutsättningar att organisera sig.

Nämnden ser positivt på att utredningen lyfter upp vikten av en jämlik representation av samhället i de olika beslutsfattande forumen. Att stärka ungdomarnas möjlighet till inflytande och delaktighet ser nämnden som en extra viktig del av detta arbete. I

dag pågår ett arbete både i staden i stort samt lokalt i Älvsjö för att hitta sätt att förbättra ungdomarnas möjlighet till delaktighet. Det samma gäller även personer med funktionsnedsättningar och deras möjligheter till förbättrat inflytande. Staden ska i år revidera programmet för delaktighet och nämnden anser att det är av vikt att väga in Demokratiutredningens resonemang om att lyfta in demokratisk delaktighet och inflytande som ett mål i den kommande nationella funktionshindersstrategin. Detta bör även beaktas i revideringen av programmet för delaktighet. Nämnden ser tillgänglighetsanpassade lokaler som en självklarhet och är mån om att personer med funktionsnedsättningar ska ha möjlighet att delta i de aktiviteter och möten som stadsdelsnämnden ansvarar för.

Demokratiutredningen rekommenderar en formalisering av medborgardialoger och samråd. Stadsdelsnämnden håller med utredningen vad gäller formaliseringen av dialogerna i staden så att det finns en gemensam syn på arbetet. Samtidigt är det viktigt att nämnderna tillåts sätta sin egen prägel på vad syftet och målet med medborgardialog för dem är så att arbetet präglar stadsdelen ifråga. Nämnden är därför även positiv till förslaget om att ha en plats i staden där man digitalt samlar all information som är relevant för medborgarnas demokratiska delaktighet.

Nämnden ställer sig positiv till möjligheten att lämna in medborgarförslag och har positiva erfarenheter av detta i Älvsjö. Däremot ser nämnden samma risk som utredningen vad gäller de begränsade demokratieffekterna. Nämnden är därför positiv till förslaget om folkmotion eftersom förslagen då har en bredare demokratisk förankring hos en större del av medborgarna. Förankringen blir ett starkare incitament till att förslaget ligger i linje med vad medborgarna önskar.

Bilagor

Remissen till betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) är publicerad på regeringens externa webbplats:

<http://www.regeringen.se/remisser/2016/03/remiss-sou-20165-lat-fler-forma-framtiden/>